

OSMANLI'DA BATI DİLLERİNE AİT SÖZLÜKLER

Dr. Osman ERCİYAS
Lefke Avrupa Üniversitesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
oerciyas@eul.edu.tr

Abstract: This study has been carried out in order to introduce briefly the dictionaries of Western languages which had been prepared between the Tanzimat (Reform) Era and the Republic Period, but most of which had not been reviewed collectively. During the Ottoman period, the dictionaries used to understand the Western culture and languages play an important role in the scientific and cultural fields of that period. By shedding a light into today's studies as well as devising a particular method, the analysis of these dictionaries will shed light into studies, especially into the ones in the area of Turkish scientific language. This study which has been carried out in the light of the data compiled from the archives aims to contribute to the studies which aimed at gathering the aforementioned data together.

Keywords: Turkish lexicography, Tanzimat (Reform), Western languages, foreign language dictionaries.

Özet: Bu çalışma, Tanzimat ile Cumhuriyet dönemleri arasında yazılmış olup birçoğu toplu halde değerlendirilmeyen Batı dillerine ait sözlüklerin kısaca tanıtılması amacıyla ele alınmıştır. Osmanlı döneminde, Batıyı ve Batı dillerini anlamak üzere kullanılan yabancı dil sözlükleri, o dönemin bilim ve kültür hayatında önemli yer tutmaktadır. Bugünkü sözlük çalışmalarına ışık tutarak belirli bir yöntem ortaya çıkaran bu değerli eserlerin incelenmesi, özellikle Türk bilim dili çalışmalarına veri sağlayacak niteliktedir. Arşivlerden ve diğer çalışmalardan derlenen bilgiler ışığında ortaya konulan bu çalışma, söz konusu bilgi dağınıklığının giderilmesi yönünde yapılan incelemelere bir katkı koymayı hedeflemiştir.

Anahtar kelimeler: Türk sözlükçülüğü, Tanzimat, Batı dilleri, yabancı dil sözlükleri.

1. GİRİŞ

Türk sözlükçülüğü, XI. yüzyılda Kaşgarlı Mahmut'un Arapça olarak yazdığı ve Türkçenin söz varlığı ile Türk dünyasının özenle tanıtıldığı Divânu Lügâti't-Türk'e kadar götürülebilir. Özellikle Doğu dillerine yönelik yazılan sözlüklerde uygulanagelen bu yöntem, 19. yüzyıl sonlarına kadar devam etmiştir. Nitekim genel sözlük çalışmalarında bu konulara genel ifadelerle değinilmiş ve yeri geldikçe çalışmada bu isimlerden de yararlanılmıştır (Ülkütaşır, 1948: 45; Aksan, 1998: 115; Gökçe, 1998: 32; Yavuzarslan, 2004: 186). Belli yöntemler ışığındaki birikimler sonrasında gelişme gösteren yabancı dilli sözlük yazma çalışmaları, Avrupa'daki usullerin dikkate alınmasıyla daha da gelişerek önemli eserlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Türkiye Türkçesinin tarihi sözlüklerinin künyelerine bakıldığında, Osmanlı sahasında sözlükçülük faaliyetlerinin tam anlamıyla Tanzimat'la başladığı tespit edilmektedir. Bu değerli çalışmalar içinde, yalnızca Türk kökenli Osmanlı aydınları değil, yabancılar ve Osmanlı tebaası olan gayrimüslimler de yer almıştır. Önemli sözlük yazarlarımızın bazıları Avrupa'daki çalışmaları kıstas alırken bazıları da Arap sözlükçülük anlayışına uymaya devam etmişlerdir. Bahsi geçen dönemlerde oluşan sözlükçülük anlayışının, günümüzdeki çalışmalara olan katkısı da belirtilmesi gereken önemli bir noktadır. *Osmanlı'da Batı Dillerine Ait Sözlükler* adlı bu çalışma; farklı kaynak, kütüphane ve arşivlerde dağınık halde yer alan ve birçoğu genel sözlük çalışmaları içerisinde birbirinden kopuk bir halde değerlendirilen bu yabancı dil sözlüklerinin tespit edilmesi ve kısaca tanıtılması amacıyla kaleme alınmıştır. Seçilen dönem ise, Tanzimat ile Cumhuriyet dönemleri arası şeklinde sınırlandırılmıştır. Genellikle Fransızca – Türkçe, İngilizce – Türkçe, Rusça – Türkçe, Yunanca – Türkçe sözlüklerden oluşan bu değerli çalışmaların birçoğu Osmanlı devleti sınırları içerisinde yazılmıştır. Tamamen yabancı kişiler tarafından yazılan ve Türklerin hizmetine sunulan çalışmalar ise, gerekli itibarı görerek Devlet tarafından ödüllendirilmiştir. Bu bağlamda Bingöl tarafından da belirtildiği üzere, yüzyıllardan beri ülkeler arasında ilişkiler olduğundan, yabancı dil olayı ülkelere göre değişse de, bazı diller önemliken daha sonraki devirlerde başka bir dil önem kazanmıştır. Bu dillerin en önemlileri ilk başlarda Farsça, Arapça, Yunanca, İspanyolca iken Osmanlı'nın Akdeniz'i göl gibi kullandığı zamanlarda Türkçe, daha sonraki yıllarda ise Fransızca, Almanca ve en sonunda dünya dili olan İngilizce önem kazanmıştır. Bu nedenle iki lisanlı sözlük kullanımı ihtiyacı ortaya çıkmıştır (Bingöl, 2007: 198).

Tanzimat'tan sonra artış gösteren Batıya yönelme eğilimi, doğal olarak Batıyı örnek alan çalışmaları da hızlandırmıştır. Nitekim bu dönemde ortaya konulan sanat eserleri, Batılı birçok özelliği içerisinde barındırmaktadır. Tiyatro, roman ve şiir türleri bu eğilime örnek olarak verilebilir. Sözlükçülük çalışmaları da, söz konusu değişim neticesinde, Batıyı anlamak üzere yola koyulmuş önemli bir çalışma sahasıdır. Özellikle *Fransızca – Türkçe* sözlükler, Fransa ile Osmanlı İmparatorluğu (Türkiye) arasındaki güçlü ilmî ve sanatsal ilişkilerin sonucu olarak değer kazanmıştır. Aynı şekilde diğer Batı dilleri de, Osmanlı devletindeki söz konusu kültürel değişime hız vermiştir.

Özellikle Türk Dil Kurumu arşivinden yola çıkılarak bir araya getirilen bu önemli yabancı dil sözlükleri, liste halinde genel özellikleri itibarıyla kısaca tanıtılmıştır:

Dictionnaire Turc – Français:

N. Mallouf tarafından ortaya konulan bu sözlük, 1863 yılında Paris’te yazılmıştır. Eser, Türkçe – Fransızca bir sözlüktür.

1. Kâmus-ı Fransevî:

Musavvir Türkçeden Fransızcaya lügat şeklinde adlandırılan eser, Diran Kelekian tarafından 1928’de İstanbul’da yazılmıştır. Eserde Türkçe asıllı kelimeler yanında ilim, fen, sanayi ve edebiyat alanında Arapça ve Farsçadan alınmış kelimeler de ele alınmıştır.

2. Vocabulaire François – Turc:

Fransızca – Türkçe bir sözlük olan bu eser, Georges Rhasis tarafından 1828’de St. Petersburg’da yayınlanmıştır.

3. Manuel Terminologique, Français – Otoman:

O. De Schlehta – Wssehrd tarafından 1870 yılında Viyana’da yayınlanan eser, Fransızca – Osmanlıca üzerinedir. Eser ticaret, hukuk, yayın gibi alanlarda Osmanlıcada bulunan Fransızca terimleri açıklamak üzere ortaya konmuş bir eserdir.

4. Lügat-ı Ecnebiyye:

1911 yılında Ahmet Hamdi tarafından ortaya konulan eser, Osmanlıcada geçen yabancı terimlere karşılık bulmak amacıyla yazılmıştır. Eserde, genel olarak Almanca, İngilizce, İtalyanca, Rumca, Fransızca, Latince ve Yunanca terimler ele alınmıştır. Sözlük, Trabzon’da yayınlanmıştır.

5. Dictionnaire Français – Turc Des Termes Techniques:

Anton B. Tinghir ve Kirkor Sinapian tarafından 1891 yılında İstanbul’da yayınlanan bu eser, bilim ve sanat alanlarında Osmanlıcada var olan Fransızca kelimeleri inceleyip Osmanlıca karşılığını üretmeye çalışan bir terim sözlüğüdür. Eser II cilt halinde yayınlanmıştır ve 1000 sayfadan oluşmaktadır.

6. Gunyatü’l Lügat:

Eser, 1870 yılında Muhammed Şükrü ve Mikâil İşciyan tarafından İstanbul’da yayınlanmış Fransızca – Türkçe bir sözlüktür. Eserin basımı ise, Karekin Bağdadlian tarafından yapılmıştır. Osmanlıcadaki çeşitli bilim dallarında geçen Fransızca kelimeleri açıklamak üzere hazırlanmıştır. Önsözde, böyle bir çalışmanın birçok eksikliği tamamlayacağı ve sözlüğün çok faydalı olacağı dile getirilmiştir.

7. Dictionnaire Français – Arabe – Persan Et Turc:

Alexandre Handjeri tarafından 1840 yılında ortaya konan bu eser, Fransızca’dan Arapça, Farsça ve Türkçeye bir sözlüktür. Fransızca kelimelerin karşılığı, sırasıyla Arapça, Farsça ve Türkçe olarak verilmiştir.

8. Kâmûs-ı Fransevî:

Şemseddin Sâmî tarafından 1898 yılında İstanbul’da yayınlanan eser, Fransızcadan Türkçeye bir sözlüktür. Eserde, genel olarak terim ağırlıklı kelimelerin açıklaması yapılmıştır. Şemseddin Sami eserin girişinde, Kâmûs-ı Fransevî’nin Türk dili için yabancı dilde hazırlanmış en iyi sözlük olduğunu öne sürer.

9. A Lexicon English And Turkish:

William James Redhouse tarafından 1884 yılında İstanbul'da yayınlanan bu eser, İngilizceden Türkçeye kapsamlı bir sözlük niteliğindedir. Sözlükte geçen kelimeler, kökenleri ile birlikte verilmeye çalışılmıştır.

10. English – Turki Dictionary:

G. Raquette tarafından 1927 yılında yayınlanan bu eser, İngilizceden Türkçeye bir sözlüktür. Sözlüğün girişinde, Kaşgar lehçesinin temel alındığı belirtilmektedir.

11. Almanca-Türkçe İstılâhât-ı Askeriye ve Fenniye:

Osmanlı Devleti genel silah müfettişliği tarafından İstanbul'da yayınlanmıştır. Eser, 1917 yılında Ahmed İhsan ve Şürekâsı Matbaası'nda basılmış 75 yapraktan oluşan bir eserdir.

12. Almancadan Türkçeye Cep Lügati (Deutsch-Turkisches Wörterbuch):

Eser, K. Sinan ve Mehmet Tahir tarafından 1900 yılında İstanbul'da, Artin Asaduryan Şirket-i Mürettibiye Matbaası'nda yayınlanmıştır.

13. Almancadan Türkçeye Lügat (Deutsch-Turkisches Wörterburg):

Ömer Faik tarafından 1896 yılında İstanbul'da yayınlanmış ve Osmanlı Matbaası'nda basılmış Almancadan Türkçeye bir sözlüktür.

14. Almancadan Türkçeye Yeni Cep Lügati (Deutsch-Turkisches Wörterburg):

Eser, Mehmet Ali adındaki bir şahıs tarafından 1912 yılında İstanbul'da yayınlanmıştır. Şems Matbaası'nda basılan eser, 412 sayfalık Almancadan Türkçeye bir lügattir.

15. Condensed Dictionary English-Turkish (İngilizce-Türkçe Lügat):

Ahmed Vahid tarafından 1921 yılında İstanbul'da yayınlanmıştır. Eser, 720 sayfadan oluşan İngilizceden Türkçeye bir lügattir.

16. Deutsch-Turkisches Taschenwörterbusch:

H. Wambery tarafından 1858 yılında İstanbul'da yayınlamış Almancadan Türkçeye bir sözlüktür.

17. Dictionnaire Français-Turc en Caracteres Latins et Turcs:

Eser, Nikola Murad tarafından 1901 yılında İstanbul'da yayınlanmıştır. Onnik Halebliyan Matbaasında basılan eser, 432 sayfadan oluşmaktadır.

18. Dictionnaire Portatif Français-Ottoman:

Şakir Paşa adlı bir kişi tarafından 1883 yılında İstanbul'da yayınlanan eser, Fransızcadan Türkçeye küçük bir sözlüktür.

19. Dictionnaire Turc-Français en Caracteres Turcs et Latins avec des Examples:

Yine Nikola Murad tarafından 1903 yılında İstanbul'da yayınlanmıştır. Levant Herald Matbaası'nda basılan eser, 318 sayfadan oluşmaktadır.

20. Dictionnaire Turc-Français en Caracteres Turcs et Latins:

R. Yusuf tarafından 1888 yılında İstanbul'da yayınlamıştır. Ebu'z-Ziya Matbaası'nda basılan eser II ciltten oluşmaktadır. I. cilt 643, II. cilt ise 693 sayfadır.

21. Ermeniceden Türkçeye Mükemmel Lügat:

B. Zeki tarafından 1907 yılında İstanbul'da yayınlanmıştır. Der Nirsesyen Matbaası'nda basılan eser, 922 sayfalık Ermeniceden Türkçeye bir lügattir.

22. Fransızcadan Türkçeye Cep Lügati (Dictionnaire de Poche Français-Turc):

W. Wiesenthal tarafından 1888 yılında İstanbul'da yayınlanmıştır. Karâbet ve Kasbar Matbaası'nda basılan eser, 1240 sayfadan oluşmaktadır.

23. Fransızcadan Türkçeye Küçük ve Resimli Lügat-i Fenniye:

İsmail Ziya tarafından 1894 yılında İstanbul'da yayınlamıştır. 263 sayfadan oluşmaktadır.

24. Fransızcadan Türkçeye Lügat:

Eser, Mehmet Fuat tarafından 1888 yılında İstanbul'da yayınlanmıştır. 1236 sayfadan oluşmaktadır.

25. Fransızcadan Türkçeye Mükemmel Lügat (Grand Dictionnaire Français-Turc):

W. Wiesenthal tarafından 1892 yılında İstanbul'da yayınlanmıştır. Artin Asaduryan Şirket-i Mürettibiyye Matbaası'nda basılan eser, 416 sayfadan oluşmaktadır; ancak tamamlanmış değildir.

26. İstılâhat-ı Bahriyye (Türkçe-İngilizce-İtalyanca-Fransızca):

A. William Thompson tarafından 1892 yılında İstanbul'da yayınlanmıştır. Matbaa-i Osmaniiyye'de basılan eser, 201 sayfadan oluşmaktadır.

27. İstılâhat-ı Bahriyye:

Süleyman Nutki tarafından 1903 yılında İstanbul'da yayınlanmıştır. Matbaa-i Bahriyye'de basılan eser, 102 sayfadır.

28. İstılâhât-ı İlmiyye Encümeni Tarafından Sanâyi-i Nefisede Mevcûd Kelimât ve Tabirât İçün Vaz ve Tedvînî Tensîb Olunan İstılâhât Mecmuasıdır:

İstılâhât-ı İlmiyye Encümeni tarafından 1911 yılında İstanbul'da yayınlanan eser, 109 sayfadan oluşmaktadır. Bu sözlük, adından da anlaşılacağı üzere güzel sanatlarda kullanılan terimleri içerir. Sözlükte madde başları Arap harfli Türkçedir. Ardından, o terim hangi sanat dalında kullanılmakta ise, ayrıca içinde sanat dalının tanımı adı yazılıp tanımı verilmiştir. Bunun yanı sıra, terimin tam karşısında Fransızca karşılığı ve hangi sanat dalında kullanılmakta ise, o dalın Fransızcadaki karşılığı verilmiştir.

29. Kâmûs-ı Askerî (Fransızca-Türkçe, Türkçe-Fransızca):

H. Hüsnü Resulzâde tarafından 1898 yılında İstanbul'da yayınlanmıştır ve 1235 sayfadan oluşmaktadır. Eser 2 cilt halinde yayınlanmıştır.

30. Kâmûs-ı Fransevî Türkî, İtalyanî, Arabî (Dictionnaire Français-Turc-İtalien-Arabi):

Kudüs İmprimerie des P. P. Francescains tarafından 1880'de yayımlanmıştır. Eser, 608 sayfadan oluşmaktadır.

31. Kâmûs-ı Rûmî (Rumcadan Türkçeye Lügat):

Yuvanaki Panayotides tarafından 1898 yılında İstanbul'da yayınlanmıştır. Eser, 2 ciltten oluşmaktadır ve 2060 sayfadır. Yabancı bir azınlık tarafından dilimizin Türkçe şeklinde ifade edilmesi önemli bir gelişmedir. Yazar, çalışmaları sırasında bu alandaki uzman kişilere de başvurduğunu belirtir. Alfabe sırasının esas alındığı sözlükte, madde başları Rumca olup tanımlar Arap harfli Türkçedir. Sözlüğün her sayfasında iki sütun, her sütununda da yaklaşık 10-12 kelime vardır.

32. Kâmûs-ı Rûmî (Rumcadan Türkçeye Lügat):

Temistokli Ehtena tarafından 1894 yılında İzmir'de yayınlanmıştır. Ameliya Matbaası'nda basılan eser, 2 cilt halindedir ve 1344 sayfadan oluşmaktadır.

33. Kâmûs-ı Tıbbî (Fransızcadan Türkçeye):

Şerafettin Mağmumi tarafından 1912 yılında Kahire'de yayınlanmıştır. Osmanlı Matbaası'nda basılan eser 2 cilttir ve 1064 sayfadan oluşmaktadır.

34. Küçük Kâmûs-ı Fransevî (Petit Dictionnaire Français-Turc):

Şemseddin Sami tarafından 1886 yılında İstanbul'da yayınlanmıştır. Sözlük, alfabe sırasına göre düzenlenmiştir. Madde başları Latin harfli olup kısaltmalar ve tanımlar Arap harfleriyledir. Sözlüğün arka kapağında, *Küçük Kamus-ı Fransevî*'nin iki türlü kağıda basıldığı ve fiyatlarının farklı olduğu şeklinde bir açıklama vardır.

35. Lügât-i Ecnebiyye:

Hidayet tarafından 1873 yılında İstanbul'da yayınlanmış bir sözlüktür. Hidayet, 'Mukaddime'de bir milletin dilini geliştirip genişletmesinin o milletin ihtiyacından doğduğunu, Osmanlı'nın Anadolu ve Rumeli'deki topraklarının genişlediği zamanda duyduğu bu ihtiyacı, Arap ve Fars dilerinden aldığı sözlerle karşılamaya çalıştığını ifade etmiştir. Hidayet, önceki toprakların genişlemesine bağlı olarak ortaya çıkan bu ihtiyacı, Avrupa ile gelişen ticarî, ziraî ve sanatsal faaliyetlerin artması yüzünden yine Avrupa dillerinden kelime ithali ederek kapatmaya mecbur kaldığımızı vurgular. Bu sözlükte, madde başında yer alan kelimeler ayrıç içine alınmıştır. Tanımlar, kısa ve açıktır. Bazen göndermeler de yapılmıştır.

36. Lügat-i Ef'al-i Fransevî (Ef'al-i Fransevî'nin Türkçeye Tercüme ve Ta'rif):

M. Salim ve Dikran Sofyalı tarafından 1884 yılında İstanbul'da yayınlanmıştır. Eser, 114 sayfadan oluşan Fransızcadan Türkçeye bir sözlüktür.

37. Lügat-i Nazîmâ (Fransızcadan Türkçeye Lügat):

Ali Nazima tarafından 1901 yılında İstanbul'da yayınlanan eser, Fransızcadan Türkçeye lügattir. 1900 sayfa olan eser, Kasbar Matbaası'nda basılmıştır.

38. Lügat-i Tefeyyüz (Osmanlıcadan Fransızcaya Lügat):

Ali Nazima tarafından ortaya konan bu eser, 1910 yılında İstanbul'da yayınlanmıştır. Eser, 970 sayfa civarındadır.

39. Lügatçe-i Felsefe (Fransızcadan Türkçeye):

İsmail Fenni (Ertuğrul) tarafından yayınlanmış bir felsefe lügatidir. Eser, Fransızcadan Türkçeye olup 940 sayfadan oluşmaktadır.

40. Mini Mini Lügat-i Tefeyyüz (Fransızcadan Osmanlıcaya Lügat-Mignon Dictionnaire Français-Ottoman):

1912 yılında Ali Nazima tarafından İstanbul'da yayınlanmış bir sözlüktür. Eser, 640 sayfadan oluşmaktadır.

41. Osmanlıcadan Fransızcaya Cep Lügati:

1886 yılında Nazaret Hilmi tarafından İstanbul'da yayınlanan eser, daha sonra Said Kemal Paşazade tarafından düzeltilmiştir. Eser, 1065 sayfadan oluşmaktadır.

42. Rusça-Türkçe Lügat:

Ahmed Sedad tarafından 1892 yılında İstanbul'da yayınlanmıştır. Eser, 650 sayfadır.

43. Türkçe Bulgarca Muhtasar Lügat:

Filibe tarafından 1911 yılında İstanbul'da yayınlanmış bir sözlüktür. Eser, 24 sayfadan oluşmaktadır.

44. Türkçeden Bulgarcaya Yeni Lügat:

Stefan Tilkof tarafından 1896 yılında Selanik'te yayınlanmıştır. Eser, 614 sayfadır.

45. Türkçeden Ermeniceye Lügat:

Eser, B. B. Kalıpçıyan tarafından 1890 yılında İstanbul'da yayınlanmış Türkçeden Ermeniceye bir sözlüktür ve yaklaşık 400 sayfa civarındadır.

46. Türkçeden Fransızcaya Lügat-i Ferâz ((Dictionnaire Turc Français):

Ali Feraz adlı bir şahıs tarafından 1927 yılında İstanbul'da yayınlanmış bu sözlük, 735 sayfadan ibarettir.

47. Türkçeden Rumcaya Kâmûs-ı Osmânî (Lexicon Turco-Hellenikon):

Yanko Khloros tarafından 1899 yılında İstanbul'da II. cilt halinde yayınlanan bu eser, Türkçeden Rumca'ya bir sözlük olup 2102 sayfadan oluşmaktadır.

48. Türkçeden Rumcaya Lügat:

Nikoli Elefteryadis tarafından 1898 yılında İstanbul'da yayınlanmıştır ve 467 sayfadan oluşmaktadır.

49. Türkçe ve Fransızca ve İtalyanca Lisânı Üzere Tertib Olunmuş Lügatdir (Dictionnaire Français-Turc-İtalien):

Üç dilli olan bu sözlük, Mehmet Atif Selânikli tarafından 1868 yılında İstanbul'da yayınlanmıştır ve 410 sayfadan oluşmaktadır.

50. Yeni Lügat (İngilizceden Türkçeye):

Mehmet Vâsıf tarafından 1912 yılında İstanbul'da yayınlanan bu eser, İngilizceden Türkçeye düzenlenmiş bir sözlük olup 735 sayfadan oluşmaktadır.

2. SONUÇ

Bir dilin sözlükleri, söz konusu diller için milli hazine değerinde olup gelecek kuşaklar açısından dikkatle korunması ve geliştirilmesi gereken bir alandır. Aynı şekilde o ülke yararına yazılan yabancı dil sözlükleri de ayrı bir dikkatle irdelenmesi gereken eserler kategorisindedir. Kültür, ilgili ülke dilleri üzerine bina edilen soyut ve ileri çalışma alanlarıyla zenginleşen ve her özgün form ile şekillenen bir boyuttur. İnsan dilinin kaynağı, birçok bilimsel çalışmalara konu olmakla birlikte, söz varlığı incelemeleri sonrasında sırrına ulaşılabilen bir canlı sistemdir aynı zamanda. Dünyayı anlamlandırma, ilk olarak sözcükler ve kavramlar etrafında gelişmiş ve ayrıntılar belirgin hale gelmiştir. Bir nesneye, bir olguya veya duruma geniş açılardan bakabilme kabiliyeti, günümüz dil incelemelerinde zorunlu hale gelmiştir. O nedenle, bir veya birden fazla yabancı dil bilmek, sözü geçen hassas anlam dizgelerine ulaşmanın yolunu açan önemli bir dayanak haline gelmiştir. Bu yolda ilerlemeye yol veren önemli rehberlerin başında ise, bir ülkenin insanlarına geniş ufukları işaret eden yabancı dil sözlükleri gelmektedir. Sözü edilen noktaların aydınlatılması bağlamında ele alınan bu çalışma ile, Tanzimat ve Cumhuriyet dönemi okur yazarlarına yol gösteren ve Osmanlı aydını şeklinde nitelendirebileceğimiz kişilerin önemle başvurduğu Batı dillerine ait sözlükler tanıtılmıştır.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (1998), "Türklerde Sözlükçülük, Bugün Türkiye'de Sözlük", *Kebikeç Dergisi*, 6, 115-118.
- Bingöl, Z. (2007), "Sözlük ve Sözlükçülük Üzerine Bir Araştırma", *Akademik Bakış*, 9, 197-207.
- Gökçe, A. (1998), *Türkiye Türkçesinin Tarihî Sözlükleri*, Kebikeç Yayınları, Ankara.
- Ülkütaşır, M. Şakir. (1948), 'XI.Yüzyıldan günümüze kadar yazılmış başlıca Sözlüklerimiz', *Türk Dili Belleten*. Seri: III. Sayı 12-13 Ocak-Aralık, Türk Dil Kurumu, Ankara.
- Yavuzarslan, P. (2004), 'Türk Sözlükçülük Geleneği Açısından Osmanlı Dönemi Sözlükleri ve Şemseddin Sami'nin Kamus-ı Türkî'si' *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 44/2, 185-202.

He holds a PhD at Sub-Department of Language of Modern Turkish, Department of Turkish Language and Literature, Graduate School of Social Sciences at the Ankara University. He worked at the Eastern Mediterranean University for four years. Currently, he has been working at the Department of Turkish Language and Literature, Faculty of Arts and Sciences at the European University of Lefke. He has carried out studies relating to purification studies in Turkey, old Anatolian Turkish Language texts, Turkish Cypriot dialect and onomastique.

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yeni Türk Dili Bilim Dalı Doktora mezunudur. Doğu Akdeniz Üniversitesinde 4 yıl görev yapmıştır. Şu anda Lefke Avrupa Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde görevine devam etmektedir. Türkiye'deki özleştirme çalışmaları, Eski Anadolu Türkçesi metinleri, Kıbrıs Türk ağzı ve ad bilimi konularında çalışmaları mevcuttur.